

HAMİDE TOPÇUOĞLU'NUN SAHA ÇALIŞMALARININ ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİNDEN AİLE İÇİ ŞİDDETLE İLGİLİ SAHA ÇALIŞMALARINDA FAYDALANMA İMKANI¹

* Dr. Olcay KARACAN

GİRİŞ

Bu çalışmada Hamide Topçuoğlu'nun saha çalışmalarında kullandığı araştırma yöntemlerinden günümüz şartlarında aile içi şiddetle ilgili saha çalışmalarında faydalanılabilme olasılığına ilişkin bir değerlendirme yapmayı deneyeceğiz. Birinci bölümde Topçuoğlu'nun Neleri Öğrenmek istiyorlar,² Kadınların Çalışma Saikleri ve Kadın Kazancının Aile Bütçesindeki Rolü³ isimli saha çalışmalarının araştırma yöntemlerinden bahsettikten sonra onun jenetik ve pratik hukuk sosyolojilerine ilişkin görüşlerinin “Neleri Öğrenmek İstiyorlar”daki çağrışımlarına ve “Kadınların Çalışma Saikleri ve Kadın Kazancının Aile Bütçesindeki Rolü”ne etkilerinden söz etmeye çalışacağız

Bilindiği gibi Georges Gurvitch hukuk sosyolojisini sistematik, differansiyel ve jenetik hukuk sosyolojileri olarak üç bölüme ayırıp⁴ sınıflandırmaktadır. Bu ayrıma göre; sistematik hukuk sosyolojisi toplumdaki hangi tür insani ilişkilerin hukuk yaratmaya elverişli olduğunu⁵ ve bu ilişki türlerine göre değişen hukuk oluşturma biçimlerini,⁶ differansiyel hukuk sosyolojisi hukuku yaratan topluluk tiplerine göre⁷, yani çeşitli zümrelerin ve kaplamsal toplumların tiplerine göre,⁸ Jenetik hukuk sosyolojisi de hukukun toplumsal yaşamın başka cephelerinden zaman içinde etkilenme biçimini ve toplumsal yaşamın diğer cephelerini etkileme biçimini inceler.⁹ Topçuoğlu ise en kaba hatlarıyla belirtmiş olduğumuz Gurvitch'in

¹ Bu çalışma 2011-2012 eğitim öğretim dönemi güz döneminde Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu hukuku bölümü Hukuk Felsefesi Anabilim Dalında Hukuk Sosyoloji doktora dersi için seminer ödevi olarak hazırlanmıştır.

² Hamide Topçuoğlu, Neleri Öğrenmek istiyorlar, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1966.

³ Hamide Topçuoğlu, Kadınların Çalışma Saikleri ve Kadın Kazancının Aile Bütçesindeki Rolü, Kültür Matbaası Yayınları, Ankara, 1957.

⁴ Hamide Topçuoğlu, Hukuk Sosyolojisi C.I, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1969, s. 188.

⁵ Georges Gurvitch, “Sistematik Hukuk Sosyolojisi”, Çev. Hamide Topçuoğlu, Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, S. 3-4, 1952, s. 261-265.

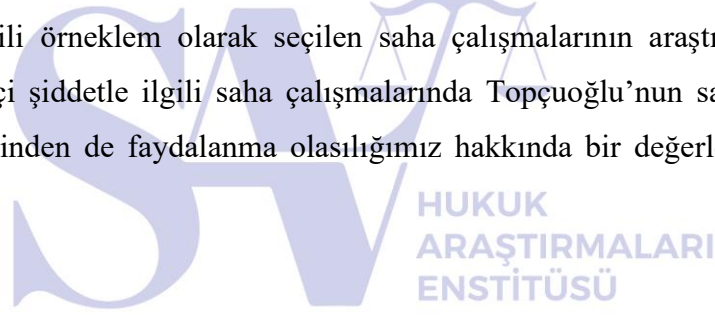
⁶ Topçuoğlu, Hukuk ..., s. 177.

⁷ Ülker Gürkan, Hukuk Sosyolojisine Giriş, Siyasal Kitabevi Yayınları, Ankara, 2005, s. 40.

⁸ Georges Gurvitch, “Diferansiyel ve Jenetik Hukuk Sosyolojisi”, Çev. Hamide Topçuoğlu, Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 13, S.1-2, 1957, s. 220.

⁹ Topçuoğlu, Hukuk ..., s. 201.

sınıflandırmasının biraz genişletilmesi gerektiği öne sürer. Çünkü Gurvitch'in sınıflandırması Topçuoğlu'na göre sadece hukuk sosyolojisine ilişkin teorik bilgi sağlamaya elverişlidir.¹⁰ Fakat herhangi bir toplumsal soruna hukuksal çözüm arayışlarına ilişkin Gurvitch'in yaptığı sınıflandırma; kavramsal çerçeve sağlamaya tek başına yeterli olmamaktadır.¹¹ Bu nedenle Topçuoğlu, hukuk sosyolojisini ilk önce teorik ve pratik hukuk sosyolojisi olarak ikiye ayırıp teorik ve pratik hukuk sosyolojilerini kendi aralarında sınıflandırmaktadır. Topçuoğlu, kendi sınıflandırmasını yaparken; Gurvitch'in sistematik, differansiyel ve jenetik hukuk sosyolojisi ayrımını teorik hukuk sosyolojisinin altına yerleştirmektedir.¹² Pratik hukuk sosyolojisini de kendi arasında çeşitli ayrımlara tabi tutmaktadır.¹³ Fakat aile içi şiddetle ilgili saha çalışması yaparken Topçuoğlu'nun hukuk sosyolojisine ilişkin oluşturmaya çalıştığı kavramsal çerçevenin de yeterli olmama ihtimali bulunmaktadır. Bunun için ikinci bölümde bu çalışma için örneklem olarak bizim ülkemizde aile içi şiddetle ilgi olarak yapılmış birisi nicel yaklaşıma diğeri feminist yaklaşıma dayalı iki çalışmanın araştırma yöntemi hakkında açıklamalarda bulunduktan sonra Topçuoğlu'nun saha çalışmalarındaki araştırma yöntemiyle; aile içi şiddetle ilgili örneklem olarak seçilen saha çalışmalarının araştırma yöntemlerini karşılaştırıp; aile içi şiddetle ilgili saha çalışmalarında Topçuoğlu'nun saha çalışmalarının araştırma yöntemlerinden de faydalanma olasılığımız hakkında bir değerlendirme yapmaya çalışacağız.

1) TOPÇUOĞLU'NUN SAHA ÇALIŞMALARINDA KULLANDIĞI ARAŞTIRMA YÖNTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

A) Topçuoğlu'nun yaptığı saha çalışmalarında kullandığı araştırma yöntemi

Türkiye'nin hukuk sosyolojisi alanına ilk yoğunlaşan hocalarından biri olan Topçuoğlu yalnızca hukuk sosyolojisi ile teorik düzeyde ilgilenmekle kalmayıp hukuk sosyolojisi alanında “Neleri Öğrenmek istiyorlar”, “Kadınların Çalışma Saikleri ve Kadın Kazancının Aile Bütçesindeki Rolü”¹⁴ isimli saha çalışmaları da yapmıştır. Her iki saha çalışmasının konuları birbirinden farklı olduğu için bu çalışmaların araştırma yöntemlerini

¹⁰Topçuoğlu, Hukuk ..., s. 278.

¹¹Topçuoğlu, Hukuk ..., s.

¹²Gürkan, Hukuk Sosyolojisine..., s.34.

¹³Topçuoğlu'nun pratik hukuk sosyolojisine yönelik alt ayrımlarından şimdilik bahsetmeyeceğiz. Çünkü bizim için önemli olan onun pratik hukuk sosyolojisini hangi alt başlıklara ayırdığı değil, niçin Gurvitch'in yaptığı sınıflandırmayla yetinmediğidir.

¹⁴Kapak, İçindekiler ve Hamide Topçuoğlu Hakkında, Prof. Dr. Hamide Topçuoğlu'na Armağan, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1995.

ayrı ayrı değerlendirmeye çalışacağız. Değerlendirmemize ilk önce “Neleri Öğrenmek İstiyorlar”ın araştırma yönteminden bahsederek başlayacağız.

a) “Neleri Öğrenmek İstiyorlar”ın araştırma yöntemi

aa) Neleri Öğrenmek istiyorlar”ın amaçlarıyla araştırma yöntemi ilişkisi

Topçuoğlu’nun “Neleri Öğrenmek İstiyorlar” isimli saha çalışmasını öğrencilerin ders dışı konulara da ilgi duyabileceği varsayımından hareket ederek 1964-1965 ders yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde okuyan öğrenciler için düzenlenecek olan “kültür konferansları serisinde” mümkün olduğunca öğrencilerin ilgi duyabileceği konular hakkında konferanslar verilebilmesi için öğrencilerin hangi konular hakkında hocalarından bilgi edinmek istediklerini tespit etmek için yaptığını¹⁵ göz önüne alırsak; bu saha çalışmasının keşif amaçlı(ilişki kurucu nitelikte) yapıldığını söyleyebiliriz.¹⁶

Topçuoğlu’nun bu saha çalışmasına 1966 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nin birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarında derse devam eden 1041 öğrenci ile Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi Temel Bilimler ve Diğer Yüksek Okulların birinci ve ikinci sömestrde sosyoloji derslerine devam eden 125 öğrencilerin tamamı katılmıştır.¹⁷ Topçuoğlu bu çalışmada niceliksel ve aynı zamanda araştırma nesnesini tüketici bir biçimde sayısal veri elde etmek istediği için öğrencilerin kişisel özelliklerinin çeşitliliğine göre öğrencileri arasında seçme yapmamıştır.¹⁸

Nicel yaklaşıma dayalı bir araştırma yöntemi olan anket yönteminde¹⁹ araştırmacı, cevaplayıcılarla karşı karşıya gelerek bir görüşme yapmamakta, sadece daha önceden araştırmacı tarafından hazırlanmış soruları cevaplayıcılara yöneltmektedir.²⁰ Fakat Topçuoğlu’nun Neleri Öğrenmek İstiyorlar isimli anket çalışmasında sadece önceden hazırlanmış sorulara birebir cevaplayıcıların cevapladıkları dondurulmuş soru dizgeleri ile

¹⁵ Topçuoğlu, Neleri..., önsöz.

¹⁶ Oğuzhan Ömer Demir, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Alfa Yayınları, Editör Kaan Böke, İstanbul, 2009, s.13.

¹⁷ Topçuoğlu, Neleri..., s. 1-10.

¹⁸ Topçuoğlu, Neleri..., s. 128.

¹⁹ Tuncay Durna Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Alfa Yayınları, Editör Kaan Böke, İstanbul, 2009, s.176-180.

²⁰ Güven Sami, Toplumbilim, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 1999, s. 103.

sınırlı kalınmamıştır.²¹ Topçuoğlu saha çalışmasında nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine yakın bir anket araştırması yapmıştır.²²

bb) “Neleri Öğrenmek istiyor”ın sonuçlarıyla araştırma yöntemi ilişkisi

Topçuoğlu bu çalışmasında genel konu bölümleri bakımından öğrenci gruplarının ilgilerini, öğrencilerin sınıflarının ilerlemesi ile ilgi konularında ve şiddetlerinde meydana gelen artış ve azalışları, okudukları fakültenin ilgi konularına etkileri, kız ve erkek öğrencilerin ilgi konuları arasındaki farkları, her iki fakülte için ortak ilgi konularını niceliksel olarak tespit etmeye çalışmıştır.²³ Bu nedenle öğrencilerin her birinin kendine özgü kişiliği çevresi, formasyonu, sosyopolitik veya sosyoekonomik çevresi, ailesi vb kişisel özelliklerine ilişkin niteliksel bilgi toplamamıştır. Öğrencilere ilişkin sadece öğrenim gördükleri fakülteler ve bu fakültelerin hangi sınıflarında öğrenim gördüklerine dair genel bilgileri yaptığı araştırma için yeterli görmüştür.²⁴ Fakat Topçuoğlu bu çalışmasında her biri bir fiş büyüklüğündeki soru cetvellerinde yazılacak konuları önceden belirlemeyerek konulara ilişkin öğrencilere yönlendirme yapmadan öğrencilerin öğrenmek istedikleri konuları kendilerinin tespit etmesine olanak verecek biçimde sadece yazılacak konunun önem derecesinin 5 bölüme ayrıldığı anket hazırlamıştır. Bunun sebebi de Topçuoğlu'nun öğrencilere önceden hazır konu listesi vererek öğrencilerin gerçekten neleri öğrenmek istediklerini tespit edilemeyeceğini düşünmesidir. Topçuoğlu klasik anket yönteminden ayrılarak anket yönteminin kendine özgü yetersizliklerini bertaraf etmeye çalışmaktadır.²⁵ Zira klasik anket yöntemiyle soruların cevaplarına ilişkin seçeneklerin önceden katı bir biçimde saptandığı hallerde cevaplayıcıların anket konusu ile ilgili görüşlerinin derinlemesine tespit edilmesi pek mümkün olmamakta ancak cevaplayıcılara ilişkin yüzeysel kimi bilgilerin

²¹Topçuoğlu, Neleri, s.2-7.

²²Bkz. Akgün Erkan Özkan, Uygulayanların Deneyim ve Görüşleriyle Yapıcı Yaklaşım ve Yapıcı Yaklaşımların Uygulanması Öncesinde Yapılması Gereken Araştırmalar, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt:II, Sayı:II

Yarı yapılandırılabilir görüşme tekniği araştırmaya katılanlara yönelik yönlendirme yapmadan onların araştırma konusu ile ilgili deneyimlerini açığa çıkarabilmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu görüşme tekniğinde araştırmacı önceden sormayı tasarladığı soruları araştırılanlara motomot sormayıp, görüşmenin akışına göre soruları ayrıntılandırabilir, çeşitlendirebilir, hatta değiştirebilir.

²³ Topçuoğlu, Neleri..., s. 10-19.

²⁴ Topçuoğlu, Neleri..., s. 128

²⁵ Topçuoğlu, Neleri..., s. 3- 5.

elde edilme olasılığı bulunmaktadır.²⁶ Oysa öğrenci gruplarının hangi konulara ilgilendiklerini ve bu konuları niçin önemli bulup öğrenmek istediklerini ve bu konulara olan ilgilerinin şiddetini ve aynı konulara ilgi duyan öğrencilerin oluşturdukları ilgi çevresi hakkında ilişki arayan Topçuoğlu yüzeysel değil derinlemesine bilgi edinmeyi istemektedir.²⁷

b) “Kadınların Çalışma Saikleri ve Kadın Kazancının Aile Bütçesindeki Rolü”nün araştırma yöntemi

aa) “Kadınların Çalışma Saikleri ve Kadın Kazancının Aile Bütçesindeki Rolü”nün amaçlarıyla araştırma yöntemi ilişkisi

Günümüzdeki ekonomik koşulların kadınların çalışmalarını gerektirdiği varsayımından hareket ederek²⁸ Kadınların Çalışma Saikleri ve Kadın Kazancının Aile Bütçesindeki Rolü isimli saha çalışmasını yapmıştır. Kadın memurların kazançlarını nasıl harcadıklarını, bu kadınların belli ölçüde de olsa kazançlarından tasarruf etme imkânlarının bulunup bulunmadığını, iş hayatına hangi nedenlerle atıldıklarını, bu kadınların sosyal çevrelerinin çalışan kadına nasıl baktığını ve bu bakış açısının değişme ihtimal olup olmadığı²⁹ gibi nedenlerin araştırıldığı bu çalışmanın açıklama ve değerlendirme amaçlı yapıldığını söyleyebiliriz.³⁰

Topçuoğlu bu çalışmasında çalışma için 1954-1955 yıllarında Ankara’da bakanlıklarda ve bankalarda çalışan genellikle ortaokul veya lise mezunu çok azının üniversite mezunu olduğu 776 çalışan kadından yapılandırılmış anket tekniğine dayanarak araştırma verilerini elde etmeye çalışmıştır. Bu çalışmada Topçuoğlu nicel veri elde etmeyi hedeflemesine rağmen bakanlıklarda ve bankalardaki tüm çalışan kadınlar üzerinde araştırma nesnesi tüketecek biçimde değil örneklem olarak seçilen çalışan kadınlar üzerinde yapılmıştır.³¹

²⁶ Sami, Toplumbilim, s. 103

²⁷ Topçuoğlu, Neleri..., s.19-21.

²⁸ Topçuoğlu, Kadınların..., s.Giriş I-II.

²⁹ Topçuoğlu, Kadınların..., s.4.

³⁰ Demir, Sosyal Bilimlerde Araştırma..., s.13-15.

³¹ Topçuoğlu, Kadınların..., s.1-2.

bb) ”Kadınların Çalışma Saikleri ve Kadın Kazancının Aile Bütçesindeki Rolü” nün sonuçlarıyla araştırma yöntemi ilişkisi

Topçuoğlu bu ankette katılımcı kadınlara aile bütçelerinin şekliyle kadınların aile bütçesine yardım nispeti ile ilgili sorular ve bu kadınların çalışma saikleriyle mesleki formasyonları ile ilgili kapalı uçlu sorular sorulmuştur.³² Topçuoğlu bu soruların cevaplarından öncelikle aile bütçesinin şekli ve kadınların kazançlarının aile bütçesine iştirak nispeti hakkında niceliksel sonuçlar çıkarmaya çalışmıştır. Bunun için ilk önce kadınları aile bütçesine göre normal tip, aile geçindiren tip, kazancının kendine hasreden tip, yalnız yaşayan tip olarak kategorize etmiştir. Ardından bu biçimde kategorize ettiği aile geçim tiplerini kişi başına düşen aylık kazancı hesaplamıştır. Sonrasında kadınları aile bütçesine iştirak şekli bakımından kazancının tamamını aile bütçesine katan, kazancının belli bir miktarını ailesine veren, olarak sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırmayla da yetinmeyip, çalışan kadınları normal tip ve aile geçindiren tiplere göre aile bütçesine yönetimine katılımını tespit etmek amacıyla aile bütçesini idare şekline göre kadınları kazancının başkasına teslim eden, bütçeyi bizzat idare kadınlar olarak ikiye ayırmıştır. Nihayetinde kadınların kazançlarının ne kadarıyla birikim yapabildiklerin hesapladıktan sonra, bu kadınların geçim tiplerine göre birikim yapmalarını tiplleştirerek kadınların işten ayrılmaları halinde hangi masraflarından kısmak zorunda kalabileceği, borç almadan ne kadar süre idare edebileceklerini niceliksel olarak hesaplamaya çalışmıştır.³³

Topçuoğlu araştırmasında kadınların çalışma Saikleri ve çalışma ehliyetlerini incelerken; çalışan kadınlarda aynı kazancı sağlayacak başka bir işe ehliyet derecesini, kadınlara çalışma hayatına sevk eden nedenleri, hangi şartların sağlanması halinde kadınların iş hayatından çekilebileceklerini, çalışan kadın kendi yakın çevresinde nasıl karşılandığını, muhitleri tarafından hoş görülenlerle tenkide uğrayanların oranını ve muhitleri tarafından tenkit edilenlerin durumları ve bu tenkitlerin kadının çalışma saikleri ve tahsil derecesiyle münasebetini öğrenmeye çalışmıştır.³⁴

Topçuoğlu bu çalışmasında anket çalışmasına dâhil olan kadınların orta sınıfa dahil edilebileceğini, aile içinde yaşayan kadınların %80'inin aile bütçesine kattığını, müstakil kazancı olan kadınların ekonomik özgürlüklerinden kendi hesaplarına yararlanmayı istemediği, çalışan kadınla ailesi arasında paranın harcanması hususunda menfaat çatışması

³² Topçuoğlu, Kadınların..., s.3-4.

³³ Topçuoğlu, Kadınların..., s.5-17.

³⁴ Topçuoğlu, Kadınların... s.18-26.

olmadığını, çalışan kadının %45'inin aile bütçesini idare ettiğini, %30'ununda ile bütçesini idare eden kişiye kazancının teslim ettiğini, çalışan kadınların küçük bir yüzdesinin tasarruf etme imkanına sahip olduğunu, bu kadınlarında çoğunlukla kendi nam ve hesabına tasarrufta bulunduğunu bu anket çalışmasına katılan kadınların işten ayrılmaları durumunda çok büyük ekonomik zorluklar yaşayacağını, hatta bu durumda kadınların gıda masraflarından dahi kesinti yapmak zorunda kalacağını, işten çıkarılma durumunda tahsil derecesi yükseldikçe kadınların başka iş bulma şansının artacağını öne sürmüştür.³⁵

Anket çalışmasının başında kadınların ekonomik zorluklar nedeniyle çalışmak zorunda olduğu varsayımını sınamaya çalışmış, bu ankete katılan kadınların %80'inin sadece ekonomik zorluklar nedeniyle çalıştığı kadınların tahsil derecesi yükseldikçe meslek sevgilerinin arttığını belirtmiştir. Ankete katılan kadınların ezici çoğunluğu maddi şartlar daha iyi olduğunda veya evlendiklerinde çalışmayabileceklerine az sayıda kadının daha iyi ekonomik şartlara sahip olması halinde dahi çalışabileceği bu durumdaki kadınların da yüksek tahsilli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bu çalışmada ekonomik zorluklar nedeniyle çalışan kadınların çalışma hayatına girmesinin diğer nedenlerle çalışan kadınlara göre daha hoşgörü ile karşılandığı ve kadınların tahsil derecesi yükseldikçe kadınların sosyal çevresince daha fazla eleştirildikleri sonucuna ulaşmıştır.³⁶

B)TOPÇUOĞLU'NUN SAHA ÇALIŞMALARINDA JENETİK VE PRATİK HUKUK SOSYOLOJİLERİ'NE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

“Hukuk Sosyolojisi, hukuku sosyal olgu dolayısıyla toplumsal yaşamın hem ürünü hem de düzenleyicisi olarak ele alan, doğuş, gelişim ve değişimini etkileyen toplumsal etkenlerle karşılıklı ilişki ve etkileşimini sosyolojik yöntemlerle inceleyen bir bilim dalıdır”³⁷ Bu bilim dalını Gurvitch sistematik, diferansiyel ve genetik hukuk sosyolojileri olarak üç bölüme ayırır.³⁸ Hatta sistematik hukuk sosyolojisini mikro hukuk sosyolojisi, diferansiyel ve genetik hukuk sosyolojisini ise makro hukuk sosyolojisi olarak nitelemektedir.³⁹Sistematik Hukuk Sosyolojisi, hukukun toplumsal kaynaklarına inerek, toplumdaki hangi tür insani ilişkilerin hukuk yaratmaya elverişli olduğunu,⁴⁰ ve bu ilişki türlerine göre değişen hukuk oluşturma

³⁵ Topçuoğlu, Kadınların... s.6-17.

³⁶ Topçuoğlu, Kadınların... s.24-26.

³⁷ Gürkan, Hukuk Sosyolojisine...,s.34.

³⁸ Topçuoğlu, Hukuk..., s. 188.

³⁹ Hızır Murat Köse, “Georges Gurvitch’in Hukuk Sosyolojisi Alanında Türkiye’ye Etkisi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2002, C. 51. S. 3, s. 100-102.

⁴⁰ Gurvitch , “Sistematik Hukuk..., s. 261-265.

biçimlerini inceler.⁴¹ Diğer bir ifadeyle hukukun toplumsal olaylar ve ilişkiler içindeki gerçek köklerini bulmaya çalışır.⁴² Diferansiyel Hukuk Sosyolojisi hukuku yaratan topluluk tiplerine göre⁴³, yani çeşitli zümrelerin ve kapsamsal toplumların tiplerine göre hukuku incelemeye çalışır.⁴⁴ Diferansiyel hukuk sosyolojisi çeşitli zümrelerin hukuklarının özelliklerini ve birbirleriyle olan mücadelelerini de kapsar.⁴⁵ Jenetik Hukuk Sosyolojisi, “Hukukun oluşumu ve değişimi sırasında hangi faktörlerin ne oranda etkili olduğunu ve buna bağlı olarak hukukun nasıl bir değişme eğilimi gösterdiğini amaçlar.”⁴⁶

Gurvitch’in sınıflandırmasının sadece hukuk sosyolojisine ilişkin teorik bilgi sağlamaya elverişli olduğunu öne süren Topçuoğlu,⁴⁷ herhangi bir toplumsal sorunu çözmek için nasıl hukuki düzenleme yapmak gerektiğine ilişkin Gurvitch’in yaptığı sınıflandırma kavramsal çerçeve sağlamaya tek başına yeterli bulmamaktadır.⁴⁸ Bu nedenle Topçuoğlu, hukuk sosyolojisini ilk önce teorik ve pratik hukuk sosyolojisi olarak ikiye ayırıp ardından teorik ve pratik hukuk sosyolojilerini kendi aralarında sınıflandırmaktadır. Topçuoğlu, kendi sınıflandırmasını yaparken; Gurvitch’in sistematik, diferansiyel ve jenetik hukuk sosyolojisi ayrımını teorik hukuk sosyolojisinin altına yerleştirmektedir.⁴⁹ Pratik hukuk sosyolojisini de kendi arasında çeşitli ayrımlara tabi tutmaktadır.⁵⁰

a)Topçuoğlu’nun Jenetik ve Pratik Hukuk Sosyolojisine İlişkin Görüşlerinin “Neleri Öğrenmek istiyorlar”daki çağrışımları

Jenetik hukuk sosyolojisi hukukun toplumsal yaşamın başka cephelerinden zaman içinde etkilenme biçimini ve toplumsal yaşamın diğer cephelerini etkileme biçimiyle⁵¹ pratik hukuk sosyolojisi ise herhangi bir toplumsal sorunun çözümü için hukuken ne yapılabileceği ile ilgili olduğu için ilk bakışta öğrencilerin ders müfredatları haricinde konular öğrenmek istemesiyle jenetik ve pratik hukuk sosyolojisin çok alakasız olacağı düşünülebilir.

⁴¹Topçuoğlu, Hukuk Sosyolojisine..., s. 177.

⁴² Topçuoğlu, Hukuk Sosyolojisine...,s. 189.

⁴³ Gürkan, Hukuk Sosyolojisine..., s. 40.

⁴⁴ Georges Gurvitch , “Diferansiyel ... , s. 220.

⁴⁵Topçuoğlu, Hukuk Sosyolojisine..., s. 198.

⁴⁶ Köse, “Georges Gurvitch’in...” s. 112.

⁴⁷Topçuoğlu, Hukuk ..., s. 278.

⁴⁸Topçuoğlu, Hukuk ..., s.

⁴⁹Gürkan, Hukuk Sosyolojisine..., s.34.

⁵⁰Topçuoğlu’nun pratik hukuk sosyolojisine yönelik alt ayrımlarından şimdilik bahsetmeyeceğiz. Çünkü bizim için önemli olan onun pratik hukuk sosyolojisini hangi alt başlıklara ayırdığı değil, niçin Gurvitch’in yaptığı sınıflandırmayla yetinmediğidir.

⁵¹ Topçuoğlu, Hukuk Sosyolojisine..., s. 201.

Topçuoğlu'nun Neleri Öğrenmek İstediklerini tespit etmeye çalıştığı öğrencilerin ezici çoğunluğun hukukçu adayı ve öğrenciliğini tamamladıktan sonra hukukçu olacağı ve bu kişilerin yapacakları işe sadece mesleki formasyonlarının değil her türlü bilgi birikimin etki edeceğini göz önüne alırsak; öğrencilerin çoğunlukla ders müfredatları ile yetinip kendilerini yeterince geliştirmemesinin toplumsal bir sorun olduğu ve bu toplumsal sorunun çözümüne küçücük de olsa bir katkı sağlamaya çalışmanın önemini anlayabiliriz. Buradan hareketle Topçuoğlu'nun öğrencilerin ders dışı konulara ilgilerini tespit etmeye çalışmasının sadece teorik bilgi sağlamak için değil, öğrencilerin ilgi alanlarına göre bilgi edinmelerine yardımcı olamaya yönelik pratik bir hedefinin olduğunu görebiliriz. Ayrıca belli aralıklarla öğrencilerin ilgi alanlarındaki değişimlerini tespit edebilmek için bu anket çalışmasına devam etmeyi tasarlamasını da⁵² yabana atmazsak Topçuoğlu'nun Neleri Öğrenmek İstiyorlar isimli çalışmasında Jenetik ve Pratik Hukuk sosyolojisine ilişkin görüşlerini yönelik çağrışımlar olduğunu düşünebiliriz.

b)Topçuoğlu'nun Jenetik ve Pratik Hukuk Sosyolojisine İlişkin Görüşlerinin “Kadınların Çalışma Saikleri ve Kadın Kazancının Aile Bütçesindeki Rolü”ne etkisi

Hukukun oluşumu ve değişimi sırasında hangi faktörlerin ne oranda etkili olduğunu ve buna bağlı olarak hukukun nasıl bir değişme eğilimi gösterdiğini tespit etmeye çalışanlar için jenetik hukuk sosyolojisinin⁵³ makul bir kavramsal çerçeve olduğu söylenebilir. Buradan hareketle kadınların çalışma saiklerinin ve bu durumun aile bütçesine etkilerinin de jenetik hukuk sosyolojisi ile doğrudan ilişkili olduğu düşünülebilir. Topçuoğlu bu çalışmasında aralarında doğrudan ilişki bulunan jenetik hukuk sosyolojisi kelimesini hiç kullanmasa bile kadınların çalışma hayatında yer alabilmelerine izin veren bizim hukuk düzenimizi ve başka hukuk düzenlerini en başta ekonomi olmak sosyal değişimlerin kadınların çalışma hayatına girmesine etkilerini açıklamış, kısmen de kadınların çalışmalarının sosyal ve ekonomik hayata olan etkilerine de değinmiştir.⁵⁴ Ayrıca ev dışında para kazanmaya başlayan kadınların kazançlarının aile bütçesinin oluşturulmasına ve yönetiminde meydana getirdiği değişikliklerin çalışan kadınların hem kendi durumlarına hem de ailelerine olan etkilerini açıklamaya çalışmıştır.⁵⁵

⁵² Topçuoğlu, Neleri...,s.giriş V-VI

⁵³ Köse, “Georges Gurvitch'in...” s. 112.

⁵⁴ Topçuoğlu, Kadınların... s.giriş, XXI-XXV 24-26.

⁵⁵ Topçuoğlu, Kadınların... s.5-17.

Çalışan kadınların işten eve döndüklerinde evde ev işlerinin kadınları beklediğini ve çalışan kadınların çifte yüklerinden kurtulması için hukuksal düzenlemelere de ihtiyaç olduğuna değinen⁵⁶ Topçuoğlu'nun adını vermeden herhangi bir toplumsal soruna hukuksal çözüm arama ile doğrudan bağlantılı olan pratik hukuk sosyolojisine de başvurduğu öne sürülebilir.

II) TOPÇUOĞLU'NUN SAHA ÇALIŞMALARININ ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ İLE TÜRKİYE'DEN ÖRNEKLEM OLARAK SEÇİLEN “AİLE İÇİ ŞİDDET” SAHA ÇALIŞMALARININ ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

A) Örneklem “Aile İçi Şiddet” Saha Çalışmalarının Değerlendirilmesi

Bu çalışmada Türkiye’de aile içi şiddetle ilgili olarak yapılan tüm saha çalışmalarını tüketici biçimde ele almak yerine nicel yaklaşıma dayalı “Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet”⁵⁷ ve Nitel yaklaşıma dayalı feminist yönetime dayanan “Türkiye’de kadına yönelik şiddet”⁵⁸ isimli iki çalışmayı örneklem olarak seçtik.

a) “Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet”in araştırma yönteminin değerlendirilmesi

Bu çalışmada aile içi şiddetin, farklı gelir düzeylerinde, farklı büyüklüklerde ve yaşanan mekana (kırdı veya kentte) aile bireylerinin eğitim düzeylerindeki farklılıklara ailedeki çocuklar arasındaki yaş farkına gelecekle ilgili olumsuz beklentilere, siyasal sistemle uyumsuzluklara, ebeveynlerin çocuklukta kendi ebeveynlerinden şiddet görmelerinde ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme anlayışlarındaki farklılıklara göre aile içi şiddetin içeriğinin değiştiği varsayılmıştır.⁵⁹

Bu araştırma aile içindeki şiddeti toplumsal yaşamdaki, ekonomik durum, mesleki statü vs. dış etkenlerin aile içi şiddetle ilişkisini ortaya çıkarmak istediği için ilişki kurcu nitelikteki çalışmalardandır.⁶⁰ Bu çalışmada nicel yaklaşıma dayalı bir araştırma yöntemi olan anket yönteminden hareket edilerek araştırılanlara kapalı uçlu fakat çok detaylı sorular sorulmuştur. Bu araştırma için örneklem olarak Türkiye’nin tüm coğrafi bölgelerinden başta Büyükşehirler olmak üzere bazı şehirler be bazen de bu şehirlerin bazı ilçelerinde belli sayılarda haneler

⁵⁶ Topçuoğlu, Kadınların... s.giriş, XXIX-XXX.

⁵⁷ Aile İçinde Ve Toplumsal Alanda Şiddet, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Yayınları, Ankara, 1998.

⁵⁸ Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet, Ayşe Gül Altınay/ Yeşim Arat, İstanbul, 2008.

⁵⁹ Aile İçinde..., s.41.

⁶⁰ Aile İçinde..., s. 39.

örneklem olarak seçilmiştir.⁶¹ Bu araştırmada ilk paragrafta söz edilen varsayımlarından sadece kısıl ve kentsel alanda şiddetin farklılaşığına ilişkin varayım hariç diğer varsayımlar doğrulanmıştır.⁶²

b)“Türkiye’de kadına yönelik şiddet”in araştırma yöntemini değerlendirilmesi

Nicel yaklaşıma dayanan araştırma yöntemlerini kadınlar ile erkekler arasında kadınlar ile erkeler arasındaki ataerkillikten kaynaklanan güç ilişkilerinin görmezden gelindiğini, bu çalışmalarda kadınların araştırmanın sadece birer nesnesi olduğu öznesi olamadığı yönünde eleştiren feministler kadınların yaşadıkları eşitsizlikler, ayrımcılıklar, çatışmalar ve çelişkileri açığa çıkarabilmek için nitel yaklaşıma dayalı feminist araştırma yöntemi geliştirmeye çalışmışlardır.⁶³ Feministler kadınların zaten yeterince söz hakkı bulunmadığı bir ortamda onlara kapalı uçlu sorular sorarak deneyimlerin aktarma olanağı sağlanmadığı bu nedenle açık uçlu sorularla onların deneyimlerini aktarmalarına olanak sağlayacak biçimde gerekirse daha az kadınla fakat derinlemesine görüşmeler yaparak onların deneyimlerinin çeşitliliğini ortaya koymayı hedeflemişleridir.⁶⁴ Buradan hareketle feminist araştırma yöntemlerinde kadın deneyimlerine ilişkin bilginin varsayımlardan hareket ederek açığa çıkarmak yerine, kadın deneyimlerine ilişkin bilginin araştırılan ile araştırılanın birlikte inşa ettiği bir süreç içinde açığa çıkarıldığı öne sürülebilir.⁶⁵

Ayşegül Altınay ve Yeşim Arat’ta yukarıda sıraladığımız nedenlerden ötürü Türkiye’de kadına yönelik şiddet isimli ortak çalışmalarında niteliksel bir araştırma yöntemi olan feminist araştırma yöntemini kullanarak Türkiye’de kadınların yaşadıkları şiddet ve bu şiddetin çeşitliliğine ilişkin kadın deneyimlerini açığa çıkarmaya çalışmışlardır. Bu araştırmada gözden kaçmaması gereken bir hususta bu kadınların yaşadıkları şiddeti sadece koca şiddeti ile sınırlanmıştır.⁶⁶ Araştırma soruları açık uçlu olmasına rağmen kadın örgütleri ve kadın problemleri ile ilgilenen akademisyenlerinde görüşüne başvurarak seçilmiş, Araştırma konusu hakkında bilgisi olan özel eğitilmiş anketörlerle çalışılmış, kadınların şiddet deneyimleri

⁶¹ Aile İçinde..., s.43-44.

⁶² Aile İçinde..., s. 270-271.

⁶³ Belkıs Kümbetoğlu Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma, , Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 2008, s.53-54.

⁶⁴ Altınay/ Arat, Türkiye’de..., s. 58.

⁶⁵ Kümbetoğlu, Sosyolojide..., s. 55

⁶⁶ Altınay/ Arat, Türkiye’de..., s. 16.

normalleştirmekten kaçınılmıştır.⁶⁷ En önemlisi de kadınların yaşadıkları şiddetten onları kurtaracak kurumsal destek talepleri ortaya çıkarılmıştır.⁶⁸

B) “Neleri Öğrenmek İstiyorlar”ın Araştırma Yönteminin Örneklem Aile İçi Şiddet Saha Çalışmalarının Araştırma Yöntemleriyle Karşılaştırılması

a) “Neleri Öğrenmek İstiyorlar”ın araştırma yönteminin “Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet”in araştırma yöntemi ile karşılaştırılması

Özellikle kadınların yaşadıkları şiddeti önceden kategorize edilmiş kalıpların içinde onlara sormak yerine; bu şiddeti kendi söylemlerinden dinleyerek kadınlara kendilerini ifade etme olanağı vermesi açısından yarı yapılandırılmış anket tekniğinin yapılandırılmış anket tekniğine göre aile içi şiddet araştırmaları için daha elverişli olduğunu söyleyebiliriz.⁶⁹ Dolayısıyla “Neleri Öğrenmek İstiyorlar”ın açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış anket tekniği “Aile içinde Şiddet ve Toplumsal alanda şiddet”in kapalı uçlu ve önceden belirlenmiş sorulardan oluşan anketine nazaran anket sorularına cevap veren katılımcıların kendilerini daha iyi ifade etmelerine olanak sağladığı öne sürülebilir. Fakat her iki araştırmada önceden varsayımlarda bulunulmuş, araştırma sürecinde araştıranla araştırılan arasında karşılıklı bilgi inşa etme süreci yaşanmamış, her iki çalışmada da nicel veriler açığa çıkartılmaya çalışılmıştır. Ayrıca Neleri Öğrenmek İstiyorlar’da derse devam eden tüm öğrenciler arasından örneklem seçilmeden öğrencilerin anket sorularına cevaplamıştır.⁷⁰ Fakat “Aile İçinde Şiddet ve Toplumsal Alanda Şiddet” in araştırma evreni tüm Türkiye olduğu için örneklem seçilmiştir.⁷¹

b)“Neleri Öğrenmek İstiyorlar”ın araştırma yönteminin “Türkiye’de kadına yönelik şiddet”in araştırma yöntemiyle karşılaştırılması

“Neleri Öğrenmek İstiyorlar”da her ne kadar açık uçlu sorular sorularak öğrencilerin kendilerini daha iyi ifade etmelerine olanak sağlanmışsa da burada gözden kaçırılmaması gereken, bu saha çalışmasında öğrencileri yönlendirmemek için kapalı uçlu sorular sorulmadığıdır.⁷² Oysa Nitel araştırma yöntemine dayanan feminist araştırma yöntemde kadınları bilinçlendirmek ve daha da önemlisi kadınları güçlendirmek hedeflendiği için

⁶⁷ Altınay/ Arat, Türkiye’de..., s. 55-59.

⁶⁸ Altınay/ Arat, Türkiye’de..., s. 111.

⁶⁹ Kümbetoğlu, Sosyolojide..., s. 76.

⁷⁰ Topçuoplu , Neleri..., s.3.

⁷¹ Aile İçinde..., s.43-46.

⁷² Topçuoğlu, Neleri..., s.128.

araştırmacının belirli ölçülerde olsa da katılımcıları yönlendirmesi gerekebilir. Örneğin “Kadına Yönelik Şiddet” te şiddetten korunmak için kadınlara sağlanması gereken kurumsal destek hakkında ön bilgisi olmayan pek çok kadına yönlendirici sorular aracılığı ile şiddeti önlemede kurumsal desteğin gerekliliği hakkında kadınlar bilinçlendirilmiştir.⁷³ Bu nedenle sadece yarı yapılandırılmış anket tekniğine dayanan bir araştırma yöntemi feminist bir bakıl açısı gerektiren aile içi şiddet konusu için elverişli olmayabilir.

C) Kadınların Çalışma Saikleri ve Kadın Kazancının Aile Bütçesindeki Rolü”nün Örneklem Aile İçi Şiddet Saha Çalışmalarının Araştırma Yöntemleriyle Karşılaştırılması

a) Kadınların Çalışma Saikleri ve Kadın Kazancının Aile Bütçesindeki Rolü”nün “Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet”in araştırma yöntemi ile karşılaştırılması

Nicel Yaklaşım Yapılandırılmış anket tekniğine dayalı olan “Kadınların Çalışma Saikleri ve Kadın Kazancının Aile Bütçesinde Rolü”nde ankete katılanlara tıpkı “Aile içinde ve Toplumsal Alanda Şiddet” isimli çalışmada olduğu gibi kapalı uçlu detaylı sorular sorulmuş, araştırma konularının toplumsal hayattaki diğer değişkenlerle ilişkileri kurulmaya çalışılmış, araştırma konuları ile ilgili varsayımlardan hareket edilmiş, araştırma konuları için araştırma evreninden örneklem seçilmiştir. Her iki çalışma da kadınlar aile içindeki konumları ile ele alınmıştır.

b) Kadınların Çalışma Saikleri ve Kadın Kazancının Aile Bütçesindeki Rolü”nün Türkiye’de kadına yönelik şiddet”in araştırma yöntemi ile karşılaştırılması

“Kadınların Çalışma Saikleri ve Kadın Kazancı’nın Aile Bütçesindeki Rolü” her ne kadar kadın problemleri ile ilgili olsa da bu çalışmanın feminist yaklaşımdan hareket ederek yapılmadığı söylenebilir. Bu çalışma da kadınların çağımızın ekonomik koşulları nedeniyle çalışma hayatına girmelerinin gerektiği kadınların çalışma hayatında yer almalarının aile hayatlarına, vatandaşlık görevlerine iş dünyasına ne gibi etkileri olduğu, çalışan kadınların kazançlarının aile ekonomisi için ne gibi sonuçları olduğu üzerinde durulmuştur. Bu çalışmada her ne kadar çalışan kadınların iş yüklerine ek olarak evdeki geleneksel rollerini de beraberinde yürütmelerinin zorluklarından bahsedilse hatta kadınların ev işleri ve çocuk bakımı konularında kamusal destek almalarına ilişkin önerilerde bulunulsa, kadınların

⁷³ Altınay/ Arat, Türkiye’de..., s. 111.

geleneksel rollerinin kadınların toplumsal cinsiyetleri ile ilişkisinin kurulmadığı hatta kadınların geleneksel rollerinin kadınların asli görevleri olarak değerlendirildiği öne sürülebilir.⁷⁴ Oysa feminist yaklaşıma dayalı “Toplumsal Alanda Şiddet” te kadınların yaşadığı şiddet kadınların toplumsal cinsiyetleri ve ataerkil iktidar ilişkileri ile bağlantılı bir biçimde ele alınmaya çalışılmıştır.⁷⁵

“Kadınların Çalışma Saikleri ve Kadın Kazancı’nın Aile Bütçesindeki Rolü” ankete katılan kadınlara kadınların çalışma yaşamında yer almaları ve bu durumun aile ekonomisine etkileri ile ilgili oldukça detaylı sorular sorularak niceliksel analizler yapılmaya çalışılmıştır. Oysa açık “Türkiye de kadına yönelik şiddette” açık uçlu sorular ile kadınların deneyimlerinin araştırmacılarca öngörülemezlik biçimlerinin de açığa çıkartılmaya çaba harcanmıştır. Bu çalışma da kadınları yaşadıkları şiddetle mücadele etmeleri için bilinçlendirmek amaçlı sorularla onlara şiddetle mücadelede kurumsal destek talep etmeleri konusunda bilinç geliştirmelerine yardımcı olunmuştur⁷⁶

SONUÇ

Öğrencilerin ders dışı konulara da ilgi duyabileceği varsayımından hareket edilen “Neleri Öğrenmek İstiyorlar”ın keşif amaçlı (ilişki kurucu nitelikte) yapıldığını söyleyebiliriz.⁷⁷ Her ne kadar anket tekniği nicel yaklaşıma dayalı bir araştırma yöntemi olsa da Topçuoğlu bu saha çalışmasında nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine yakın bir anket araştırması yapmıştır.⁷⁸ Böylece Topçuoğlu klasik anket yönteminden ayrılarak anket yönteminin kendine özgü yetersizliklerini bertaraf etmek istemiştir.⁷⁹ Çünkü Topçuoğlu öğrenci gruplarının hangi konularla ilgilendiklerini ve bu konuları niçin önemli bulup öğrenmek istediklerini ve bu konulara olan ilgilerinin şiddetini ve aynı konulara ilgi duyan öğrencilerin oluşturdukları ilgi çevresi hakkında ilişki aradığı için yüzeysel değil derinlemesine bilgi edinmeyi istemektedir.⁸⁰ Topçuoğlu’nun öğrencilerin ders dışı konulara ilgilerini tespit etmeye çalışmasının sadece teorik bilgi sağlamak için değil, öğrencilerin ilgi alanlarına göre bilgi edinmelerine yardımcı

⁷⁴Topçuoğlu, Kadınların, s. 28-34.

⁷⁵Altınay/ Arat, Türkiye’de..., s. 54.

⁷⁶ Altınay/ Arat, Türkiye’de..., s. 111.

⁷⁷ Demir, Sosyal Bilimlerde Araştırma...s.13.

⁷⁸Bkz. Akgün, Deneyim ve Görüşleriyle ...s.

⁷⁹ Topçuoğlu, Neleri..., s. 3- 5.

⁸⁰ Topçuoğlu, Neleri..., s.19-21.

olamaya yönelik pratik bir hedefinin olduğunu görebiliriz. Ayrıca belli aralıklarla öğrencilerin ilgi alanlarındaki değişimlerini tespit edebilmek için bu anket çalışmasına devam etmeyi tasarlamasını da⁸¹ yabana atmazsak Topçuoğlu'nun Neleri Öğrenmek İstiyorlar isimli çalışmasında Jenetik ve Pratik Hukuk sosyolojisine ilişkin görüşlerini yönelik çağrışımlar olduğunu düşünebiliriz.

Kadınların Çalışma Saikleri ve Kadın Kazancının Aile Bütçesindeki Rolü isimli saha çalışmasının günümüzdeki ekonomik koşulların kadınların çalışmalarını gerektirdiği varsayımından hareket edilerek⁸² açıklama ve değerlendirme amaçlı yapıldığını söyleyebiliriz.⁸³ Topçuoğlu bu çalışmasında nicel veri elde etmeyi hedeflemesine rağmen bakanlıklarda ve bankalardaki tüm çalışan kadınlar üzerinde araştırma nesnesi tüketecek biçimde değil örneklem olarak seçilen çalışan kadınlar üzerinde yapılmıştır.⁸⁴ Topçuoğlu bu ankette katılımcı kadınlara aile bütçelerinin şekliyle kadınların aile bütçesine yardım nispeti ile ve bu kadınların çalışma Saikleri ve mesleki formasyonları ile ilgili kapalı uçlu sorularla niceliksel sonuçlar çıkarmaya çalışmıştır⁸⁵ Topçuoğlu bu çalışmasında aralarında doğrudan ilişki bulunan jenetik hukuk sosyolojisi kelimesini hiç kullanmasa bile kadınların çalışma hayatında yer alabilmelerine izin veren bizim hukuk düzenimizi ve başka hukuk düzenlerini en başta ekonomi olmak sosyal değişimlerin kadınların çalışma hayatına girmesine etkilerini açıklamış, kısmen de kadınların çalışmalarının sosyal ve ekonomik hayata olan etkilerine de değinmiştir.⁸⁶ Ayrıca ev dışında para kazanmaya başlayan kadınların kazançlarının aile bütçesinin oluşturulmasına ve yönetiminde meydana getirdiği değişikliklerin çalışan kadınların hem kendi durumlarına hem de ailelerine olan etkilerini açıklamaya çalışmıştır.⁸⁷ Çalışan kadınların işten eve döndüklerinde evde ev işlerinin kadınları beklediğini ve çalışan kadınların çifte yüklerinden kurtulması için hukuksal düzenlemelere de ihtiyaç olduğuna değinen⁸⁸ Topçuoğlu'nun adını vermeden herhangi bir toplumsal soruna hukuksal çözüm arama ile doğrudan bağlantılı olan pratik hukuk sosyolojisine de başvurduğu öne sürülebilir.

Bu çalışmada Türkiye'de aile içi şiddetle ilgili olarak yapılan tüm saha çalışmalarını tüketici biçimde ele almak yerine nicel yaklaşıma dayalı "Aile İçinde ve Toplumsal Alada

⁸¹ Topçuoğlu, Neleri..., s.giriş V-VI

⁸² Topçuoğlu, Kadınların..., s.Giriş I-II.

⁸³ Demir, Sosyal Bilimlerde Araştırma..., s.13-15.

⁸⁴ Topçuoğlu, Kadınların..., s.1-2.

⁸⁵ Topçuoğlu, Kadınların..., s.3-4.

⁸⁶ Topçuoğlu, Kadınların... s.giriş, XXI-XXV 24-26.

⁸⁷ Topçuoğlu, Kadınların... s.5-17.

⁸⁸ Topçuoğlu, Kadınların... s.giriş, XXIX-XXX.

Şiddet” ve Nitel yaklaşıma dayalı feminist yöntemle dayanan “Türkiye’de kadına yönelik şiddet” isimli iki çalışma örneklem olarak seçilmiştir

“Aile içinde ve Toplumsal Alanda Şiddet”te aile içi şiddetin farklı değişkenlere göre ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre şiddetin içeriğinin değiştiği varsayılmıştır.⁸⁹ Bu araştırma aile içindeki şiddeti toplumsal yaşamdaki, ekonomik durum, mesleki statü vs. dış etkenlerin aile içi şiddetle ilişkisini ortaya çıkarmak istediği için ilişki kurcu niteliktedir.⁹⁰ Bu çalışmada nicel yaklaşıma dayalı bir araştırma yöntemi olan anket yönteminden hareket edilerek araştırılanlara kapalı uçlu fakat çok detaylı sorular sorulmuştur. Oysa Ayşegül Altınay ve Yeşim Arat Türkiye’de kadına yönelik şiddet isimli ortak çalışmalarında niteliksel bir araştırma yöntemi olan feminist araştırma yöntemini kullanarak Türkiye’de kadınların yaşadıkları şiddet ve bu şiddetin çeşitliliğine ilişkin kadın deneyimlerini açığa çıkarmaya çalışmışlardır. Bu çalışmada gözden kaçmaması gereken bir hususta bu kadınların yaşadıkları şiddet sadece koca şiddeti ile sınırlanmıştır.⁹¹ Araştırma soruları açık uçlu olmasına rağmen bu sorular kadın örgütleri ve kadın problemleri ile ilgilenen akademisyenlerinde görüşüne başvurarak seçilmiş, Araştırma konusu hakkında bilgisi olan özel eğitilmiş anketörlerle çalışılmış, kadınların şiddet deneyimleri normalleştirmekten kaçınılmıştır.⁹² En önemlisi de kadınların yaşadıkları şiddetten onları kurtaracak kurumsal destek talepleri ortaya çıkarılmıştır.⁹³ Bu çalışmada kadın deneyimlerine ilişkin bilginin varsayımlardan hareket ederek açığa çıkarmak yerine, kadın deneyimlerine ilişkin bilgi araştıran ile araştırılanın birlikte inşa etmiştir.⁹⁴

“Kadınların Çalışma Saikleri ve Kadın Kazancı’nın Aile Bütçesindeki Rolü” her ne kadar kadın problemleri ile ilgili olsa da bu çalışmanın feminist yaklaşımdan hareket ederek yapılmadığı söylenebilir. Bu çalışma da kadınların çağımızın ekonomik koşulları nedeniyle çalışma hayatına girmelerinin gerektiği kadınların çalışma hayatında yer almalarının aile hayatlarına, vatandaşlık görevlerine iş dünyasına ne gibi etkileri olduğu, çalışan kadınların kazançlarının aile ekonomisi için ne gibi sonuçları olduğu üzerinde durulmuştur. Burada her ne kadar çalışan kadınların iş yüklerine ek olarak evdeki geleneksel rollerini de beraberinde yürütmelerinin zorluklarından bahsedilse hatta kadınların ev işleri ve çocuk bakımı

⁸⁹Aile İçinde..., s.41.

⁹⁰ Aile İçinde..., s. 39.

⁹¹ Altınay/ Arat, Türkiye’de..., s. 16.

⁹² Altınay/ Arat, Türkiye’de..., s. 55-59.

⁹³ Altınay/ Arat, Türkiye’de..., s. 111.

⁹⁴ Kümbetoğlu, Sosyolojide..., s. 55

konularında kamusal destek almalarına ilişkin önerilerde bulunulsa, kadınların geleneksel rollerinin kadınların toplumsal cinsiyetleri ile ilişkisinin kurulmadığı hatta kadınların geleneksel rollerinin kadınların asli görevleri olarak değerlendirildiği öne sürülebilir.⁹⁵ Oysa feminist yaklaşıma dayalı “Toplumsal Alanda Şiddet” te kadınların yaşadığı şiddet kadınların toplumsal cinsiyetleri ve ataerkil iktidar ilişkileri ile bağlantılı bir biçimde ele alınmaya çalışılmıştır. ⁹⁶“Kadınların Çalışma Saikleri ve Kadın Kazancı’nın Aile Bütçesindeki Rolü” ankete katılan kadınlara kadınların çalışma yaşamında yer almaları ve bu durumun aile ekonomisine etkileri ile ilgili oldukça detaylı sorular sorularak niceliksel analizler yapılmaya çalışılmıştır. Oysa açık “Türkiye de kadına yönelik şiddette” açık uçlu sorular ile kadınların deneyimlerinin araştırmacılarca öngörülemezcek biçimlerinin de açığa çıkartılmaya çaba harcanmıştır. Bu çalışma da kadınları yaşadıkları şiddetle mücadele etmeleri için bilinçlendirmek amaçlı sorularla onlara şiddetle mücadelede kurumsal destek talep etmeleri konusunda bilinç geliştirmelerine yardımcı olunmuştur⁹⁷

Topçuoğlu’nun saha çalışmalarının araştırma yönteminden faydalanarak aile içi şiddetle ilgili saha çalışması yapıp yapılamayacağı sorusuna tekrar dönecek olursak; Topçuoğlu’nun genetik ve pratik hukuk sosyolojisine ilişkin görüşlerinin izlerinin bulunduğu (her ne kadar Topçuoğlu bu çalışmalarında genetik ve pratik hukuk sosyolojisi kelimelerini hiç kullanmasa da) saha çalışmalarında kullandığı araştırma yöntemleri dikkatle incelemeye değerdir. Fakat aile içi şiddet hakkında saha çalışması yapabilmek için feminist yaklaşımın araştırma yöntemlerine de ihtiyaç bulunmaktadır. Bu nedenle Topçuoğlu’nun özellikle “Neleri Öğrenmek İstiyorlar” da ki nicel yaklaşıma dayalı yarı yapılandırılmış anket tekniğın araştırma nesnesini tüketmeyecek biçimde feminist yaklaşımın araştırma yöntemleriyle bir arada kullanarak aile içi şiddetle ilgili saha çalışması yapma imkanımızın olduğu öne sürülebilir.

⁹⁵Topçuoğlu, Kadınların, s. 28-34.

⁹⁶Altınay/ Arat, Türkiye’de..., s. 54.

⁹⁷ Altınay/ Arat, Türkiye’de..., s. 111.

KAYNAKÇA

Aile İçinde Ve Toplumsal Alanda şiddet, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Yayınları, Ankara, 1998.

Akgün Erkan Özkan, Uygulayanların Deneyim ve Görüşleriyle Yapıcı Yaklaşım ve Yapıcı Yaklaşımların Uygulanması Öncesinde Yapılması Gereken Araştırmalar, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt:II, Sayı:II

Ayşe Gül Altınay/ Yeşim Arat, Türkiye’de Kadına Yönelik şiddet, İstanbul, 2008.

Belkıs Kümbetoğlu Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma, , Bağlam
Yayıncılık, İstanbul, 2008.

Georges Gurvitch , “Sistematik Hukuk Sosyolojisi”, Çev. Hamide Topçuoğlu, Ankara Hukuk
Fakültesi
Dergisi, C. 9, S. 3-4, 1952.

Georges Gurvitch , “Diferansiyel ve Jenetik Hukuk Sosyolojisi”, Çev. Hamide Topçuoğlu,
Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 13, S.1-2, 1957.

Güven Sami, Toplumbilim, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 1999

Hamide Topçuoğlu, Neleri Öğrenmek istiyorlar, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Yayınları, Ankara, 1966.

Hamide Topçuoğlu, Kadınların Çalışma Saikleri ve Kadın Kazancının Aile Bütçesindeki
Rolü, Kültür Matbaası Yayınları, Ankara, 1957.

Hamide Topçuoğlu, Hukuk Sosyolojisi C.I, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları,
Ankara,1969.

Hızır Murat Köse, “Georges Gurvitch’in Hukuk Sosyolojisi Alanında Türkiye’ye Etkisi”,
Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2002, C. 51. S. 3.

Oğuzhan Ömer Demir, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Alfa Yayınları, Editör Kaan Böke, İstanbul, 2009.

Prof. Dr. Hamide Topçuoğlu'na Armağan, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1995.

.

Tuncay Durna , Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Alfa Yayınları, Editör Kaan Böke, İstanbul, 2009

Ülker Gürkan, Hukuk Sosyolojisine Giriş, Siyasal Kitabevi Yayınları, Ankara, 2005.

